

Sanskrit

(Session 2018-19)

Time 3 Hrs (Total Marks: 80) No of Periods: 195

The Question paper will be divided into four Sections –

Section – A Reading Comprehension (5 Marks) 15 Periods

Section – B Writing Skills (15 Marks) 35 Periods

Section – C Grammar (25 Marks) 50 Periods

Section – D Literature (35 Marks) 95 Periods

Design of Question Paper

No of Questions	No of Marks Per Question	Total No. of Marks
Section – A		
Q. No. I VSA 2Q	2x½ = 1	5 Marks
LA 2Q	2×1 = 2	
SA 4Q	4x½ = 2	
Section – B		
Q. No. II Patralekhanam LA (10 Blanks)	10x½ = 5	15 Marks
Q. No. III LA (5 Sentences) Chitravarnam	5×1 = 5	
Q. No. IV LA (5 Sentences to translate)	5×1 = 5	
Section – C		
Q. No. V – Varna Vinyasah VSA 1 of 2	2x½ = 1	25 Marks
– Uchcharana Sthanam SA 1 of 2	2×1 = 2	
Q. No. VI – Sandhi SA 1 of 4	4×1 = 4	
Q. No. VII – Shabda Roopani SA 1 of 6	6×1 = 6	
Q. No. VIII – Dhatu Roopani SA 1 of 3	3×1 = 3	
Q. No. IX – Karaka + Upapada Vibhakti SA 1 of 4	4×1 = 4	
Q. No. X – Pratyayah SA 1 of 3	3×1 = 3	
Q.No. XI – Upasargah SA 1 of 4	4x½ = 2	
Section – D		
Q. No. XII Gadyanshah		35 Marks
VSA Q (Ekapadena)	2×1 = 2	
SA Q (Poorna Vakyaena)	2×1 = 2	
SA Q (Bhashik Karyam)	4x½ = 2	

Q. No. XIII Padyanshah		
VSA Q (Ekapadena)	$2 \times 1 = 2$	
SA Q (Poorna Vakyaena)	$2 \times 1 = 2$	
SA Q (Bhashik Karyam)	$4 \times \frac{1}{2} = 2$	
Q. No. XIV Natyanshah		
VSA Q (Ekapadena)	$2 \times 1 = 2$	
SA Q (Poorna Vakyaena)	$2 \times 1 = 2$	
SA Q (Bhashik Karyam)	$4 \times \frac{1}{2} = 2$	
Q. No. XV -Prashna Nirmanam LA Q 1 of 5	$5 \times 1 = 5$	
Q. No. XVI –Shloka Anvayah क (4Blanks)	$4 \times \frac{1}{2} = 2$	
ख (4 Blanks)	$4 \times \frac{1}{2} = 2$	
Or Bhavarthah LA Q 1 of 1	$1 \times 4 = 4$	
Q.No. XVII – Ghatanakramanusar Vakyailekhanam LA Q 1 of 8	$8 \times \frac{1}{2} = 4$	
Q. No. XVIII –Paryaya / Vilom VSA Q 1 of 4	$4 \times 1 = 4$	

संस्कृतम् (कोड नं०-122)

वार्षिकमूल्याङ्कनाय परीक्षापत्रे चत्वारः खण्डाः भविष्यन्ति।

‘क’ खण्डः – अपठित-अवबोधनम् (5 अङ्काः)

‘ख’ खण्डः – रचनात्मक-कार्यम् (15 अङ्काः)

‘ग’ खण्डः – अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् (25 अङ्काः)

‘घ’ खण्डः पठित-अवबोधनम् (35 अङ्काः)

खण्डानुसार विषयाः मूल्यभारः च –

खण्डः	विषयाः	प्रश्नप्रकाराः	प्रश्नसङ्ख्याः	मूल्यभारः
‘क’	अपठित – अवबोधनम्			
1.	एकः अनुच्छेदः	अति-लघु-उत्तरात्मकाः पूर्णवाक्यात्मकाः । लघु-उत्तरात्मकाः (भाषिककार्यम्)	1	5
योगः				5

‘ख’	रचनात्मक – कार्यम्			
2.	औपचारिकम् अथवा अनौपचारिक पत्रम्	निबन्धात्मकः	1	5
3.	चित्रवर्णनम् अथवा अनुच्छेदलेखनम्	निबन्धात्मकः	1	5
4.	हिन्दीभाषया आङ्ग्लभाषया वा लिखितानां पञ्चसरलवाक्यानां संस्कृतेन अनुवादः	पूर्णवाक्यात्मकाः	1	5
योगः				15

‘ग’	अनुप्रयुक्त – व्याकरणम्			
5.	संस्कृतवर्णमाला वर्णसंयोजनं विच्छेदः वा -1 अङ्कः उच्चारणस्थानानि - 2 अङ्कः	लघु-उत्तरात्मकाः	1	3
6.	सन्धिकार्यम् स्वरसन्धिः - 1 अङ्कः व्यञ्जनसन्धिः - 2 अङ्कः विसर्गसन्धिः -1 अङ्कः	लघु-उत्तरात्मकाः	1	4
7.	शब्दरूपाणि पुल्लिङ्गशब्दाः - 1 अङ्कः स्त्रीलिङ्गशब्दाः - 1 अङ्कः सर्वनामशब्दाः -1 अङ्कः नपुंसकलिङ्गशब्दाः - 1 अङ्कः सङ्ख्यावाचकशब्दाः - 2 अङ्कौ	लघु-उत्तरात्मकाः	1	6
8.	धातुरूपाणि परस्मैपदिनः - 2 अङ्कः आत्मनेपदिनः - 1 अङ्कः	लघु-उत्तरात्मकाः	1	3
9.	कारकपरिचयः उपपदविभक्तयः च	लघु-उत्तरात्मकाः	1	4
10.	प्रत्ययाः	लघु-उत्तरात्मकाः	1	3
11.	उपसर्गाः	लघु-उत्तरात्मकाः	1	2
योगः			25	

‘घ’	पठित – अवबोधनम्			
12.	गद्यांशः	अति-लघुउत्तरात्मकाः पूर्णवाक्यात्मकाः लघु-उत्तरात्मकाः (भाषिककार्यम्)	1	6
13.	पद्यांशः	अतिलघु-उत्तरात्मकाः पूर्णवाक्यात्मकाः लघु-उत्तरात्मकाः (भाषिककार्यम्)	1	6
14.	नाट्यांशः	अति- लघु-उत्तरात्मकाः पूर्णवाक्यात्मकाः लघु-उत्तरात्मकाः (भाषिककार्यम्)	1	6
15.	प्रश्ननिर्माणम्	पूर्णवाक्यात्मकाः	1	5
16.	अन्वयः - 4 अङ्काः अथवा एकस्य श्लोकस्य भावार्थः - 4 अङ्काः	लघु-उत्तरात्मकाः पूर्णवाक्यात्मकाः	1	4
17.	घटनाक्रमानुसारं वाक्यलेखनम्	पूर्णवाक्यात्मकाः	1	4
18.	पर्यायमेलनम् / विलोममेलनम्	बहुविकल्पात्मकम्/ लघु-उत्तरात्मकाः	1	4
योगः			35	
सम्पूर्णयोगः			80 अङ्काः	

संस्कृतम् (कोड नं० - 122)

वार्षिकमूल्याङ्कनम् (80 अङ्काः)

‘क’ खण्डः अपठित-अवबोधनम्

एकः गद्यात्मकः खण्डः (5 अङ्काः)

70-80 शब्दपरिमितः गद्यांशः, सरलकथा वर्णनं वा

- एकपदेन पूर्णवाक्येन च अवबोधनात्मकं कार्यम् (3)

- अनुच्छेद – आधारितं भाषिककार्यम् (2)
भाषिककार्याय तत्त्वानि –

- वाक्ये कर्तृ-क्रिया-पदचयनम्
- कर्तृ-क्रिया-अन्वितिः
- विशेषण-विशेष्य-चयनम्
- सर्वनामप्रयोगः
- पर्याय-विलोमपद-चयनम्

‘ख’ खण्डः रचनात्मक कार्यम् (15 अङ्काः)

1. सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अथवा अनौपचारिकं पत्रम् (5)
2. चित्राधारितं वर्णनम् अथवा अनुच्छेदलेखनम् (5)
3. हिन्दीभाषायाम् आङ्ग्लभाषायां वा लिखितानां पञ्चसरलवाक्यानां संस्कृतभाषायाम् अनुवादः (5)

‘ग’ खण्डः अनुप्रयुक्त – व्याकरणम् (25 अङ्काः)

1. संस्कृतवर्णमाला (3)
 1. वर्तनी – वर्णसंयोजनं वर्णविच्छेदश्च (1)
 2. उच्चारणस्थानानि (2)
2. वाक्येषु अनुच्छेदेषु वा सन्धिकार्यम् (पाठाधारितम्) (4)
 1. स्वरसन्धिः
 1. दीर्घः, गुणः, वृद्धिः (1)
 2. व्यञ्जनसन्धिः (2)
 - म् स्थाने अनुस्वारः
 - णत्वविधानम्
 - वर्गीय-प्रथम-अक्षराणां तृतीये परिवर्तनम्
 - तु स्थाने ल्
 - र पूर्वस्य रेफस्य लोपः दीर्घत्वं च
 3. विसर्गसन्धिः (1)
 - विसर्गस्य उत्वं रत्वं च
3. शब्दरूपाणि (6)
 1. पुल्लिङ्गशब्दाः (1)
 - अकारान्ताः – बालकवत्, इकारान्ताः – मुनिवत्
 2. स्त्रीलिङ्गशब्दाः (अजन्ताः) (1)
 - आकारान्ताः – लतावत्, ईकारान्ताः – नदीवत्
 3. नपुंसकलिङ्गशब्दाः (1)
 - अकारान्ताः –फलवत्, इकारान्त-वारि
 4. सर्वनामशब्दाः (1)
 - तत्, किम् (त्रिषु लिङ्गेषु)
 5. सङ्ख्यावाचकशब्दाः (2)
 - एकतः – चतुर्पर्यन्तम् (त्रिषु लिङ्गेषु)
4. धातुरूपाणि (3)
 1. परस्मैपदिनः (2)
 - अस्, भू, पठ् (लट्, लुट्, लङ्, लोट्, विधिलिङ् इति 5 लकारेषु)
 2. आत्मनेपदिनः (1)
 - सेव्, लभ् (लट्, लृट् लकारयोः)
5. उपपदविभक्तीनां प्रयोगः (4)
(अनुच्छेदे, वार्तालापे, लघुकथायां वाक्येषु वा)

- द्वितीया – समया, प्रति, धिक्, विना, अभितः, परितः, उभयतः
- तृतीया – विना, अलम्, काणः, सह
- चतुर्थी – कुप्, स्वस्ति, नमः, स्वाहा
- पञ्चमी – ऋते, बहिः, अनन्तरम्, भी
- षष्ठी – अन्तः, उपरि, पुरः, अधः
- सप्तमी – प्रवीणः, चतुरः, श्रेणीनिर्धारणम्

6. प्रत्ययाः वाक्येषु प्रयोगः (3)
 - क्त्वा, तुमुन्, ल्यप्
7. उपसर्गाः (प्र, परा-आदयः २२ उपसर्गाः) (2)

‘घ’ खण्डः पठित – अवबोधनम् (35 अङ्काः)

(शेमुषी-पाठ्यपुस्तकम् अधिकृत्य)

1. गद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् (6)
प्रश्नप्रकाराः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि, भाषिककार्यं च।
2. पद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् (6)
प्रश्नप्रकाराः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि, भाषिककार्यं च।
3. नाट्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम् (6)
प्रश्नप्रकाराः – एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि, भाषिककार्यं च।
4. श्लोकान्वयः (द्वयोः श्लोकयोः) / एकस्य श्लोकस्य भावार्थः। (4)
5. वाक्येषु रेखाङ्कितपदानि अधिकृत्य पञ्च-प्रश्नानां निर्माणम् (5)
6. घटनाक्रमानुसारं कथालेखनम् (4)
7. पर्यायपदानां विलोमपदानां वा मेलनम् अथवा वाक्येषु प्रयोगः (4)
(पाठान् आधृत्य बहुविकल्पात्मकाः / लघु-उत्तरात्मकाः प्रश्नाः)

पुस्तकम् – ‘शेमुषी’ संस्कृतपुस्तकम् (नवमश्रेण्यै)

पाठसङ्ख्या	पाठनाम
प्रथमः पाठः	भारतीयसन्तगीतिः
द्वितीयः पाठः	स्वर्णकाकः
तृतीयः पाठः	सोमप्रभम्
चतुर्थः पाठः	कल्पतरुः
पञ्चमः पाठः	सूक्तिमौक्तिकम्
षष्ठः पाठः	भ्रान्तो बालः
सप्तमः पाठः	प्रत्यभिज्ञानम्
अष्टमः पाठः	लौहतुला
नवमः पाठः	सिकतासेतुः
दशमः पाठः	जटायोः शौर्यम्
एकादशः पाठः	पर्यावरणम्
द्वादशः पाठः	वाङ्मनः प्राणस्वरूपम्

निर्धारित – पाठ्यपुस्तकानि-

1. ‘शेमुषी’ प्रथमो भागः, पाठ्यपुस्तकम् संशोधितसंस्करणम् (प्रकाशनम् – रा.शै.अनु.प्र.परि. द्वारा)
2. ‘अभ्यासवान् भव’-प्रथमो भागः – व्याकरणपुस्तकम् (प्रकाशनम् – रा.शै.अनु.प्र.परि. द्वारा)
3. ‘व्याकरणवीथिः’- व्याकरणपुस्तकम् (प्रकाशनम् – रा.शै.अनु.प्र.परि. द्वारा)